

La Vilanova i la Geltrú de 1898

Seguir els fets de 1898 a través de les pàgines del vell *Diario de Villanueva y Geltrú* permet fer un seguiment dels aspectes més quotidians de la vila, al costat de les notícies més rellevants del desenvolupament del conflicte. Això sí, amb la manifesta i evident manca d'objectivitat pròpia de l'època, barreja de les imprecisions derivades de les comunicacions del moment i d'un excés d'acalorat patriotisme. En començar l'any, el director del diari, Josep A. Milà, s'enfrontava a un judici per suposades calumnies a un advocat local. La multa de 60 pessetes imposada pel jutge municipal fou apel·lada i revocada pel jutge d'instrucció. La població seguia amb neguit les continuades crides de noves lleves per incorporar-se al conflicte cubà. Catorze mil soldats més serien enviats a l'illa per cobrir les baixes. Un sacrifici que la gent no acabava d'entendre. Qui pretenia endolcir els mals presagis era la xocolata Ballester, autoproclamat “el rei de les xocolates”: “elaborado en almibar y flor de cacao, perfumado a la vainilla”. Es venia al carrer Santa Madrona i més tard al carrer Progrés, actual Caputxins. La plaga de la fil·loxera, anys enrere, havia delmat les vinyes de les contrades. El 1898 Ramon Puig ofería al seu establiment del carrer Barcelona un “criadero de cepas americanas”, solució als ceps autòctons vulnerables a la plaga. La guia de la salut presentava solucions per diferents mals: el “braguero óptimo hernial Vives” per a trencats, el “anticatarral homeopático”, una tècnica que avui ha emergit amb força, o els serveis d'Antoni Alegret “especialista en parts”. El conflicte militar i l'endèmica crisi econòmica, dibuixada per les reiterades aturades intermitents a les fàbriques cotoneres, contribuïen a la desmoralització de la societat. Un horitzó de mals presagis que no preveia ni la “profusión de cálculos astronómicos” del calendari *El Universo en 1898* de Francesc Coll “El villanovés”. Es venia a 18 cèntims. En aquells primers

mesos d'anys el *Diario* hagué de rectificar i acceptar que el previst eclipsi solar no seria visible a la península. Les novetats al front eren poques: “la guerra sigue la misma marcha: valor, constancia, abnegación por parte de nuestros soldados; perfidias y emboscadas por parte de los insurrectes”. Els magatzems barcelonins El Siglo oferien amb perseverança les darreres novetats en moda on destacaven els agosarats models importats de París. Enmig dels maldecaps, però, la impremta del diari reclamava la incorporació d'un aprenent. Mentre, la foneria de Francesc Mestres al carrer del Forn del Vidre –davant la fàbrica del gas–, es traslladava definitivament a Sants i el local es posava a lloguer. El 15 de febrer s'enceta el primer capítol de la darrera part del conflicte insurreccional. Una violenta explosió destrueix el cuirassat nord-americà Maine ancorat al port de l'Havana. Una voladura intencionada segons la premsa americana, o l'efecte d'una explosió interna segons la versió espanyola. Fos com fos, allò fou el preludi de la declaració de guerra consumada pels Estats Units el 21 d'abril.

Mentre, a casa nostra, les immediates eleccions a Corts disparaven els pronòstics dels possibles candidats. Les preferències a favor d'en Josep Ferrer-Vidal i Soler es frustraren en benefici de la presentació i posterior elecció d'en Frederic Travé com a diputat pel districte. El cafè-restaurant “La Grècia” d'Antoni Font oferia entre d'altres plats, vedella amb rovellons, calamarçons farcits o menuts de gallina. Per aquella època es venien ous d'oca de El Padruell a cinc pessetes la dotzena. L'orgull patriòtic situava els *yankees* com a blanc de tota mena de menyspreus, presentant-los com a vulgars pirates als que “la guerra les asusta mucho más que a nosotros”. Santa Innocència !. Paral·lelament s'organitzava la “suscripción nacional voluntaria para atender al fomento de la marina y gastos generales de la guerra”. Una guerra no assumida per tothom. Veieu el següent anunci: “recordamos a los reclutas recientemente llamados a filas que hasta el 14 del

actual pueden redimirse del servicio militar por la cantidad de 1.500 ptes.”. Els pobres, com sempre, eren convertits en carn de guerra i obligats a engruixir un exèrcit desmotivats i, com s’ha dit, mal equipats i mal pagats. Una contribució social que els privava d’altres serveis també selectius. El balneari “La Caridad” de baix-a-mar, es preparava per a la temporada estiuenca. Un bany públic al mòdic preu de 0,15 ptes. Així mateix, per anar a banyar-se i poder lluir la condició social com Déu mana es podia fer ús dels carruatges i cotxes de cal Nicolau, d’en Nicolau Barquet de la plaça dels Cotxes. Es podien triar abonaments de deu viatges o trajectes senzills en tartana a dues pessetes o bé en cotxe a quatre. Serveis semblants als del balneari els oferien amb “mayor aseo y gran baratura” el brollador d’aigua carbònica-ferruginosa-magnesiàica “Nostra Senyora de les Neus” dels germans Roset, de la foneria del carrer Llibertat. Els neguits i la calor estiuenca es podien combatre amb el consum d’agradosos gelats. L’oferta presentada pel Círculo Villanovés –el Círcol dels Senyors– era: “todos los días hay helados de todas clases”, una oferta més generosa que les més limitades del Casino o del Centro Artesano que venien: “helados de varias clases todos los días festivos”. El 3 de juliol de 1898 tenia lloc l’episodi culminant del conflicte d’ultramar i el final de l’aventura antillana. L’esquadra espanyola de l’almirall Cervera era estrepitosament derrotada i destruïda per la flota nord-americana davant la badia de Santiago de Cuba. Era l’avantsala d’un final del conflicte que els americans cuidarien de dilatar estratègicament amb clars interessos expansionistes. La premsa es resistia encara a l’evidència. Els americans vencedors?: “esto es sencillamente falso, exagerado y tonto, ya que no es tarea difícil el demostrar que el pretendido triunfo alcanzado por los Estados Unidos sobre España no es tal triunfo y si lo es resulta un triunfo sin honra”. Altres eren més realistes. Hi havia qui pensava en el futur i no se li escapava que el tabac que es consumia al país provenia majoritàriament de Cuba i dels

Estats Units. Assegurava el cronista que a molts indrets de l'Estat espanyol era possible conrear tabac de qualitat. Calia no refiar-se de l'importat de Cuba perquè: “no creemos que haya nadie que abrigue la esperanza de que seguirá siendo posesión espanyola”. La crisi continuava afectant les fàbriques i també el petit comerç. Diverses botigues es posaven a la venda amb el reclam de “tienda de comestibles con muy buena parroquia”. Lluny d'aquí, a París s'ultimaven les proves d'il·luminació de la torre Eiffel per a l'Exposició de l'any 1900. Era la mostra més evident i simbòlica de l'entrada al segle de l'electricitat, tal vegada una de les definicions més rellevants dels cents anys que ens precedeixen.

A les darreries de juliol s'incrementaren les gestions diplomàtiques per aconseguir una capitulació digne. El conflicte militar s'allargaria encara fins el 12 d'agost. Evidentment, molts aspectes de la quotidianitat es veieren afectats pel conflicte. Els impostos de guerra apujaven les llicències de caça de les 30 a les 42 pessetes. La desfeta bèl·lica i la pèrdua colonial comportaren a curt termini la trencadissa de la moral i l'orgull de l'Estat. S'inicià aleshores la reconstitució del capítol econòmic afectat per la pèrdua dels mercats protegits i dels centres d'importació de matèries primeres, i del capítol social ben simbolitzat per l'agre retorn dels veterans de guerra.

El tractat de París del 10 de desembre de 1898 concedia als americans les possessions de Puerto Rico, Filipines i altres territoris menors, alhora que atorgava la independència a l'illa de Cuba. Una llibertat condicionada ara als potents veïns del nord.

Albert Tubau

(Article publicat el 31 de juliol de 1998 en una edició especial del Diari de Vilanova commemorativa del centenari de la pèrdua de Cuba)